

El sistema educatiu no universitari a les Illes Balears en xifres (2013)

Belén Pascual Barrio

RESUM

Els canvis produïts en el context econòmic de la comunitat balear han transformat les tendències que havien caracteritzat l'evolució del sistema educatiu els darrers anys. En un escenari econòmic i laboral nou, les restriccions pressupostàries i les mesures orientades a la racionalització dels recursos s'acompanyen d'una situació de manca per part de moltes famílies. En aquest context, s'esdevenen altres efectes col·laterals, com són el descens del nivell d'abandonament escolar i una estabilització de la població estrangera en edat escolar. En aquest article presentam algunes dades significatives sobre l'evolució del context educatiu, l'escolarització, els recursos i resultats educatius des de 2001 fins a l'actualitat.

RESUMEN

Los cambios producidos en el contexto económico de la comunidad balear han transformado las tendencias que habían caracterizado la evolución del sistema educativo en los últimos años. En un nuevo escenario económico y laboral, las restricciones presupuestarias y las medidas orientadas a la racionalización de los recursos, se acompañan de una situación carencial por parte de muchas familias. En este contexto, se dan otros efectos colaterales, como son el descenso del nivel de abandono escolar y una estabilización de la población extranjera en edad escolar. En este artículo presentamos algunos datos significativos sobre la evolución del contexto educativo, la escolarización, los recursos y los resultados educativos desde 2001 hasta la actualidad.

INTRODUCCIÓ

El model socioeconòmic de les Balears i un mercat laboral estacional precaritzat han definit un context que els darrers temps ha condicionat el sistema educatiu de les Balears. Es tracta d'un escenari que ha propiciat, entre altres factors, unes taxes d'abandonament elevades i un nivell educatiu de la població entre els vint i vint-i-quatre anys inferior a la mitjana estatal. Aquesta dinàmica laboral dels anys de creixement econòmic a les Illes ha estat lligada a canvis demogràfics, com ara l'increment ràpid i accelerat de l'alumnat nouvingut en els ensenyaments de règim general, principalment públics (80%).

La conjuntura social i laboral provocada per la crisi econòmica ha tingut dos efectes col·laterals sobre el sistema educatiu: un descens del nivell d'abandonament escolar i l'aturada del procés de creixement de la població estrangera en edat escolar. Tot i els efectes de la crisi sobre l'escolarització, les restriccions pressupostàries i les majors dificultats econòmiques de les famílies, a tot l'Estat espanyol s'ha produït «un increment de la matrícula en els ensenyaments de tipus professional, l'estabilització de l'alumnat estranger i un desplaçament evident de l'alumnat a l'educació pública» (CES 2013, 468).

El sistema educatiu espanyol i el de les Illes Balears està sotmès a una tensió doble. Per una part, a l'increment de les necessitats educatives i formatives en una societat en plena crisi econòmica i d'ocupació i, per una altra, una restricció dels recursos destinats als serveis públics, entre els quals, al

sistema educatiu. Les repercussions de la recessió econòmica sobre la qualitat de vida de les famílies i el finançament del sistema educatiu han provocat una conjuntura desfavorable «que contrasta amb el caràcter neuràlgic de l'educació a l'hora d'impulsar el creixement econòmic i la competitivitat». Aquest fet ha motivat que el sistema educatiu ocupi «un lloc central tant en el debat públic, com en la mobilització social» (CES 2013, 464).

L'ESCOLARITZACIÓ EN EL SISTEMA EDUCATIU DE LES ILLES BALEARS

El curs 2012-13, s'han matriculat 174.379 alumnes als ensenyaments de règim general, un 21,57% més que al curs 2001-02. En aquest període, la variació interanual més elevada s'ha produït en l'ensenyament infantil i en els cicles formatius. La matrícula en educació infantil ha augmentat un 46,86% (40.615 alumnes més) i en els cicles formatius ha augmentat entre el 80% i 90%. De 3.794 i 2.251 alumnes en els CFGM (cicles formatius de grau mitjà) i CFGS (cicles formatius de grau superior) del curs 2001-02, s'ha passat a 6.846 i 4.256, respectivament, el curs 2012-13 (vegeu el quadre 1).

QUADRE 1. EVOLUCIÓ DE L'ALUMNAT MATRICULAT A ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL I PERCENTATGES DE VARIACIÓ INTERANUALS, PER NIVELLS EDUCATIUS (1)

	2001/02	2009/10	2010/11		2011/12		2012/13		
	Absolut	Absolut	Absolut	Variació interanual	Absolut	Variació interanual	Absolut	Variació interanual	Variació% en relació amb 2001/02
Educació infantil	27.656	39.313	40.872	3,97	41.745	2,14	40.615	-2,71	46,86
Educació primària	56.505	63.954	65.203	1,95	65.529	0,50	66.123	0,91	17,02
ESO	39.640	39.934	40.316	0,96	40.505	0,47	40.728	0,55	2,74
Educació especial	489	515	573	11,26	611	6,63	635	3,93	29,86
Batxillerat	12.160	12.648	13.309	5,23	13.316	0,05	12.951	-2,74	6,50
CFGM	3.794	5.382	6.487	20,53	6.377	-1,70	6.846	7,35	80,44
CFGS	2.251	3.327	3.933	18,21	3.848	-2,16	4.256	10,60	89,07
PQPI (PGS)	948	1.646	2.207	34,08	2.113	-4,26	2.225	5,30	134,70
TOTAL (2)	143.443	166.719	172.900	3,71	173.433	0,31	174.379	0,55	21,57

(1) El % de variació representa l'increment del curs corresponent respecte del total del curs anterior

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Quant als ensenyaments de règim especial i d'adults, el curs 2012-13 hi ha un total de 32.166 alumnes matriculats, distribuïts entre els ensenyaments d'arts plàstiques i disseny (265), música (1484), dansa (244), art dramàtic (76), idiomes (12.031), ensenyaments esportius (259) i ensenyaments d'adults (17.807 en total: 11.526 de tipus formal i 6.281 de no formal). En el període 2001-13, observam un increment notable de la matrícula del 65%. En valors absoluts, aquest increment es concentra en els ensenyaments d'idiomes (la matrícula augmenta en 4.897 alumnes) i en els ensenyaments d'adults, que augmenten en 5.562 places (3.089 de tipus formal i 2.473 de no formal).

Entre 2011-12 i 2012-13 és destacable la correspondència que hi ha entre la incorporació de devers 2.000 alumnes als ensenyaments d'adults de tipus no formal i el descens d'un nombre aproximat en els mateixos estudis de tipus formal (vegeu el quadre 2).

QUADRE 2. ALUMNAT ALS ENSENYAMENTS DE RÈGIM ESPECIAL I EDUCACIÓ D'ADULTS, PER TITULARITAT DEL CENTRE I ENSENYAMENT

	curs 2012-13			curs 2011-12			curs 2001-02
	Total	Centres públics	Centres privats	Total	Centres públics	Centres privats	Total
Ensenyaments de règim especial	14.359	14.084	275	13.161	13.412	251	8.932
Ensenyaments d'arts plàstiques i disseny	265	265	0	165	165	-	414
Ensenyaments de música	1.484	1.242	242	1.419	1.650	231	1.254
Ensenyaments de dansa	244	211	33	216	236	20	130
Ensenyaments d'art dramàtic	76	76	-	81	81	-	
Ensenyaments d'idiomes	12.031	12.031	-	10.988	10.988	-	7.134
Ensenyaments esportives	259	259	-	292	292	-	
Ensenyaments d'adults	17.807	17.807	-	17.370	17.330	40	12.245
Ensenyaments formals	11.526	11.526	-	13.247	13.207	-	8.437
Ensenyaments no formals	6.281	6.281	-	4.123	4.123	-	3.808
Total	32.166	31891	-	30.531	30742	291	21.177

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

No podem desvincular el creixement de la població escolar dels canvis demogràfics que han acompanyat la conjuntura social, econòmica i laboral de les Illes. Actualment, el percentatge de població estrangera a les Balears duplica l'estatal; entre 2001 i 2011 ha passat de 73.614 persones a 242.812, i representa un 21,81% de la població total (gairebé el doble del percentatge estatal) i un 17,69 de la població en edat escolar (una taxa sis punts més elevada que l'estatal, però 1,3 punts més baixa que la de l'any anterior a les Balears). Així i tot, després d'anys de variacions percentuals interanuals constants, amb alguns increments de més d'un 40% (com el que hi va haver el curs 2002-03), des de 2010 aquesta tendència s'ha invertit (Pascual, Ballester 2012).

Com passa al conjunt de l'Estat, la presència d'alumnat estranger s'ha estabilitzat arran de la crisi i continua sent més elevada en l'educació obligatòria que en la infantil i en la postobligatòria (CES 2013, 468), tot i que a les Balears —juntament amb La Rioja i la Comunitat de Madrid—, destaca la concentració d'alumnat estranger a totes les etapes educatives dels ensenyaments de règim general (MECD 2012, 27).

De 8.340 alumnes estrangers del curs 2001-02, s'ha passat a 25.384 el curs 2012-13, un augment del 67,4%. La variació interanual entre 2001 i 2008 va oscil·lar entre un 8,75% i un 30%. A partir de 2008, els increments són menys significatius i, a partir de 2011, el balanç comença a ser negatiu (vegeu el quadre 3).

QUADRE 3. EVOLUCIÓ DE LA MATRICULACIÓ D'ALUMNAT ESTRANGER ALS ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL

	Curs 2012-13	Curs 2011-12	Curs 2010-11	Curs 2009-10	Curs 2008-09	Curs 2007-08	Curs 2006-07	Curs 2005-06	Curs 2004-05	Curs 2003-04	Curs 2002-03	Curs 2001-02
Total centres (%)												
Estatal	9,1	9,5	9,6	9,7	9,8	9,4	8,4	7,4	6,5	5,7	4,4	3
Illes Balears	14,6	14,7	15,6	16,2	15,5	14,4	13,5	12,3	11,1	10,1	8,2	5,8
Total centres												
Estatal	726.781	748.812	749.288	734.008	730.118	682.460	594.077	518.167	449.936	392.774	300.495	201.288
Illes Balears	25.384	25.699	26.971	26.290	24.963	22.724	20.736	18.531	16.384	14.867	11.950	8.340
Centres públics												
Estatal	600.282	612.304	606.896	596.244	594.812	561.079	486.799	422.142	364.341	315.911	238.396	157.883
Illes Balears	20.004	20.397	21.215	21.084	20.387	18.673	16.929	15.013	13.248	11.878	9.702	6.776
Centres privats												
Estatal	126.499	136.508	142.392	137.764	135.306	121.381	107.278	96.025	85.595	76.863	62.099	43.405
Illes Balears	5.380	5.302	5.756	5.206	4.576	4.051	3.807	3.518	3.136	2.989	2.248	1.564

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

L'augment d'alumnat matriculat als centres públics no és homogeni per nivell educatiu. Al conjunt de les comunitats autònomes, la concentració d'alumnat estranger més nombrosa a la xarxa pública ha estat una constant aquests anys en tots els nivells educatius, encara que són més pronunciades en educació infantil, primària i ESO (CES 2013, 468). En aquest sentit, a les Balears l'augment ha estat a primària, ESO i, principalment, a la primera etapa d'infantil, que ha passat d'un 28,4% a un 71,8% (vegeu el quadre 4).

QUADRE 4. ALUMNAT MATRICULAT A CENTRES PÚBLICS

	CURS	Illes Balears	Total estatal
TOTAL	2001-02	61,5	67,4
	2012-13	65,6	68,3
Primer cicle educació infantil	2001-02	28,4	43,4
	2012-13	71,8	52,6
Primer cicle educació infantil	2001-02	60,1	68,1
	2012-13	64,6	68,9
Educació primària	2001-02	60,5	66,5
	2012-13	62,8	67,6
ESO	2001-02	57,5	65,5
	2012-13	61,2	66
Batxillerat	2001-02	75,1	74,6
	2012-13	73,9	76,4
CFGM	2001-02	83	72,6
	2012-13	83,3	76
CFGS	2001-02	89,7	74,6
	2012-13	88,6	77,7

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Les taxes brutes d'escolarització als ensenyaments no obligatoris a les Balears han estat regularment més baixes que les estatals. El curs 2011-12, la taxa bruta d'escolarització al primer cicle d'educació infantil a les Balears era d'un 20,3%, nou punts més baixa que la taxa estatal. Tot i que no arriba al 30% fixat per la Unió Europea, és apreciable l'increment de tres punts els dos darrers cursos, tant al conjunt de l'Estat com a les Balears. A l'ensenyament secundari, tant al batxillerat, com als cicles formatius de grau mitjà i de grau superior, les taxes balears són més baixes que les estatals. Al batxillerat, la taxa bruta és del 63,5% (79,6% estatal); als cicles formatius de grau mitjà, d'un 30,4% (36,2% estatal), i als cicles formatius de grau superior, d'un 17,6% (33,7% estatal) (Pascual, Ballester 2012).

Si ens centram en l'edat teòrica de l'escolarització en les etapes no obligatòries, trobam diferències en relació amb el conjunt de l'Estat. Tot i que hi ha hagut un increment ben significatiu de les taxes netes d'escolarització en la primera etapa de l'educació infantil (entre deu i tretze punts),

el percentatge de nins entre els 0 i els 3 anys escolaritzats a les Illes continua sent inferior a la mitjana estatal —que des de 2009 supera el 95%—, com també a les Canàries, Madrid i a la Comunitat Valenciana (CES 2012, 586) (vegeu el quadre 5).

QUADRE 5. EVOLUCIÓ DE LES TAXES NETES D'ESCOLARITZACIÓ DE 0-3 ANYS

	Curs 2001-02	Curs 2010-11
0-2 anys		
Estat	10,6	28,6
Illes Balears	6,5	19,4
2 anys		
Estat	21	48,1
Illes Balears	11,9	31,1
3 anys		
Estat	92,4	96,6
Illes Balears	94,7	94

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Pel que fa als estudis de secundària no obligatòria, les taxes netes d'escolarització a les Illes Balears sempre són inferiors a les estatals, però entre els anys 2001 i 2011 han augmentat. Als setze anys, aquesta taxa ha augmentat disset punts, la qual cosa vol dir que el 50,3% de la població d'aquesta edat cursa ensenyament secundari de segona etapa, però, encara així, aquesta taxa és deu punts inferior a l'estatal. Als disset anys, el percentatge d'alumnes que cursa educació secundària de segona etapa passa del 53,9% al 61,1%, dotze punts menys que la mitjana estatal (vegeu el quadre 6).

QUADRE 6. TAXES D'ESCOLARITZACIÓ DE 16 A 18 ANYS, PER NIVELLS / ETAPES I SEXE

	16 anys		17 anys			18 anys			
	Educació obligatòria (I)	Educació secundària 2a etapa	Educació obligatòria (I)	Educació secundària 2a etapa	Educació superior no universitària	Educació obligatòria (I)	Educació secundària 2a etapa	Educació superior no universitària	Educació universitària i equivalent
2001-02									
Total									
Estat	54	34,6	10,8	65,7	0,1	1,1	33,8	4,1	23,2
Illes Balears	45,3	33,5	11,5	53,9	0	0,7	30,6	1,6	9,8
2010-11									
Total									
Estat	33,2	60,3	12,5	73,2	0,1	1,2	37,4	3,8	28,7
Illes Balears	33,6	50,3	11,8	61,1	0,0	0,9	34,0	1,2	11,7

	16 anys		17 anys			18 anys			
	Educació obligatòria (1)	Educació secundària 2a etapa	Educació obligatòria (1)	Educació secundària 2a etapa	Educació superior no universitària	Educació obligatòria (1)	Educació secundària 2a etapa	Educació superior no universitària	Educació universitària i equivalent
Homes									
Estatal	35,2	58,0	13,3	70,7	0,1	1,3	40,0	3,2	23,6
Illes Balears	35,9	49,4	13,4	57,7	0,0	1,0	34,3	1,2	9,4
Dones									
Estatal	31,0	62,7	11,6	75,8	0,1	1,1	34,8	4,4	34,2
Illes Balears	31,2	51,2	10,2	64,7	0,0	0,7	33,7	1,3	14,0

(1) Inclou l'alumnat d'educació especial específica

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

D'acord amb l'edat teòrica de l'escolarització, les taxes d'idoneïtat són significativament més baixes que les estatals, especialment destacables a partir dels dotze anys, amb 6-7 punts menys que la mitjana estatal. En el cas dels homes, l'adequació a l'edat teòrica d'escolarització de l'alumnat encara és més baixa. Una tendència que volem destacar és que, a tots els nivells, aquesta taxa s'ha reduït lleugerament, fins i tot als vuit anys, la qual cosa evidencia la tendència a repetir curs en l'etapa de primària a les Balears (vegeu el quadre 7), com també passa a les comunitats d'Aragó i Múrcia (MECD 2012, 47). Tot i això, a partir del curs 2004-05, el percentatge de repetidors de segon i quart d'ESO disminueix a les Illes Balears i, com a la resta de comunitats autònomes, hi ha una evolució positiva al sisè curs d'educació primària.

QUADRE 7. TAXES D'IDONEÏTAT EN LES EDATS DE 8, 10, 12, 14 I 15 ANYS PER SEXE

	8 anys		10 anys		12 anys		14 anys		15 anys	
	Curs 2000-01	Curs 2010-11	Curs 2000-01	Curs 2010-11	Curs 2000-01	Curs 2010-11	Curs 2000-01	Curs 2010-11	Curs 2000-01	Curs 2010-11
Total										
Estatal	95,3	93,5	92,4	88,6	87,2	83,7	75,2	68,9	63,2	61,2
Illes Balears	93,0	90,4	87,7	83,7	81,4	76,1	65,2	61,9	53,2	55,5
Homes										
Estatal	94,5	92,6	91,0	87,1	84,6	81,5	69,4	64,5	56,5	56,6
Illes Balears	92,2	89,9	85,5	80,9	77,7	73,2	58,0	56,2	45,8	49,8
Dones										
Estatal	96,3	94,5	94,0	90,1	90,0	86,0	81,3	73,6	70,2	65,9
Illes Balears	93,9	91,1	90,0	86,7	85,3	79,3	72,8	67,9	61,0	61,5

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

EL CONTEXT I EL NIVELL FORMATIU DE LES ILLES BALEARS

Entre 2002 i 2012, a les Balears la desocupació s'ha triplicat, i ha passat del 7,58% al 23,17%. La variació més destacable és a partir de 2009, amb una taxa d'un 18,02%: és el primer any que supera la mitjana estatal i s'hi manté fins el 2011. El 2012 la taxa és quasi dos punt inferior a l'estatal.

Pel que fa als joves de menys de vint-i-cinc anys, tant a l'Estat com a les Illes Balears, la taxa de desocupació duplica la de la població general, i, tot i les oscil·lacions, s'ha mantingut molt elevada i semblant a l'estatal. El 2012, un 48,79% dels joves de les Balears i el 53,16% del conjunt de l'Estat no tenien treball (vegeu el quadre 8).

**QUADRE 8. EVOLUCIÓ DE LES TAXES DE DESOCUPACIÓ (ANUALS)
GENERALS I DELS MENORS DE 25 ANYS**

Taxa de desocupació menors de 25 anys	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Estat	11,47	11,48	10,97	9,16	8,51	8,26	11,34	18,01	20,06	21,64	25,03
Illes Balears	7,58	9,65	9,1	7,21	6,46	6,98	10,18	18,02	20,37	21,87	23,17
Taxa de desocupació menors de 25 anys											
Estat	22,27	22,73	22,04	19,66	17,92	18,19	24,63	37,85	41,61	46,45	53,16
Illes Balears	14,85	22,43	18,67	17,72	13,35	15,14	24,34	31,69	43,01	43,07	48,79

Font: INE. Enquesta de població activa

Tot i l'increment de les taxes de desocupació, la disponibilitat elevada per treballar de la població balear de més de setze anys continua superant l'estatal.¹ La taxa d'activitat del primer trimestre de 2013 a les Balears és del 64,84%, cinc punts més que l'estatal. Les variacions entre trimestres, tant de l'activitat com de la desocupació, no són tan accentuades com anys passats, malgrat que continuen: el segon i tercer trimestre, l'activitat augmenta entre tres i cinc punts i la desocupació es redueix entre set i nou (vegeu el quadre 9).

QUADRE 9. EVOLUCIÓ DE LES TAXES D'ACTIVITAT I DE DESOCUPACIÓ (TRIMESTRALS)

Taxa d'activitat	2012TI	2012TII	2012TIII	2012TIV	2013TI
Estat	59,94	60,08	60,12	59,8	59,68
Illes Balears	64,77	67,54	69,14	65,02	64,84
Taxa de desocupació	2012TI	2012TII	2012TIII	2012TIV	2013TI
Estat	24,44	24,63	25,02	26,02	27,16
Illes Balears	28,01	21,27	19,47	24,3	28,56

Font: INE. Enquesta de població activa

¹ Les Balears tenen una de les taxes d'activitat més altes de la població que té entre vint-i-cinc i seixanta-quatre anys, juntament amb Catalunya i la Comunitat de Madrid. Supera, a més, la mitjana espanyola en els quatre nivells d'estudis (MECD 2012).

Ahora, els darrers anys la població activa ha augmentat sensiblement el seu nivell formatiu. El 2012, un 25% tenia estudis universitaris (30% de les dones) i un altre 25% tenia estudis de secundària postobligatòria, un 5% més que l'any 2002 per a cada un d'aquests nivells. Si comparam aquestes xifres amb les del conjunt de l'Estat, la població activa de les Balears que té estudis superiors sempre és entre vuit i nou punts inferior a la mitjana estatal. El sector de població activa amb un nivell de primària s'ha reduït durant aquest període, tant a les Balears com al conjunt de l'Estat (vegeu el quadre 10).

**QUADRE 10. ACTIUS PER NIVELL FORMATIU ASSOLIT.
DADES ESTATALS I DE LES ILLES BALEARS**

		Estat	Illes Balears	Estat	Illes Balears	Estat	Illes Balears
Total		100	100	100	100	100	100
Analfabets	2002					0,5	0,4
	2012	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4
Educació primària	2002					22,4	21,3
	2012	13	12	10,6	9,4	11,9	10,8
Educació secundària primera etapa	2002					28,5	32,4
	2012	32,1	34,4	25,4	32,1	29	33,3
Educació secundària segona etapa (1)	2002					20,2	25,4
	2012	23	30	24,7	30,2	23,8	30,1
Educació superior, excepte doctorat	2002					28,1	20,2
	2012	30,6	22,8	38,3	27,5	34,1	25
Doctorat	2002					0,4	0,3
	2012	0,8	0,4	0,6	0,4	0,7	0,4

(1) I formació i inserció laboral corresponent
Font: INE. Enquesta de població activa

Les dades d'abandonament escolar apunten cap a una lleu recuperació del nivell formatiu dels més joves. L'evolució dels indicadors de promoció escolar que durant anys hem observat està en un punt d'inflexió que inevitablement ens fa interpretar que els joves continuen els estudis en resposta i com a alternativa a la desocupació.

Els nivells de promoció de les Balears són més baixos que els estatals (entre un i quatre punts). Pel que fa a la promoció a la secundària obligatòria, és més elevada als centres privats, on assoleix el 95% als quatre cursos en els no concertats, el 85% als privats concertats (90% estatal) i el 79% als centres públics (MECD 2012).

En els ensenyaments de secundària postobligatòria, les taxes d'escolarització, permanència i graduació han estat regularment més baixes que a la resta de l'Estat. El percentatge de graduats en batxillerat a les Balears entre 2001 i 2010 va passar d'un 35,2% a un 36,2% (30,7%, en el cas dels homes), una taxa 12,4 punts inferior a l'estatal. La graduació dels tècnics i dels tècnics auxiliars ha passat d'un 8,4% a un 13,4%, mentre que la de tècnic superior o especialista ha passat d'un 6,4% a un 9,7% (vegeu el quadre 11).²

² Pel que fa al batxillerat, la graduació és més elevada en els centres privats i entre les dones. El curs 2010-11, el primer curs es va graduar el 68,8% dels alumnes dels centres públics i el 83,8% dels dels privats; el segon curs, es va graduar el 68,6% dels alumnes de centres públics i el 78,7% dels dels privats (Pascual, Ballester 2012).

QUADRE II. TAXA BRUTA DE POBLACIÓ QUE ES GRADUA EN CADA ENSENYAMENT/TITULACIÓ

	Graduat ESO			Graduat ESO en educació d'adults (1)			Batxillerat/COU			Tècnic/tècnic auxiliar (2)			Tècnic superior/tècnic especialista (3)		
	Curs 2000-01	Curs 2005-06	Curs 2009-10	Curs 2000-01	Curs 2005-06	Curs 2009-10	Curs 2000-01	Curs 2005-06	Curs 2009-10	Curs 2000-01	Curs 2005-06	Curs 2009-10	Curs 2001-01	Curs 2005-06	Curs 2009-10
Total															
Estatal	73,4	69,2	74,1	11,2	46,8	48,6	10,9	16,8	18,9	16,0	16,8	18,9	16,0	16,8	18,9
Illes Balears	64,5	62,0	65,0	7,0	35,2	36,2	8,4	12,8	13,4	6,4	7,0	9,7	6,4	7,0	9,7
Homes															
Estatal	66,2	62,4	68,8	12,4	39,9	37,2	10,7	15,5	18,0	14,7	14,9	16,9	14,7	14,9	16,9
Illes Balears	57,9	55,2	60,9	7,5	28,7	30,7	8,1	11,9	12,6	5,4	6,1	9,1	5,4	6,1	9,1
Dones															
Estatal	80,9	76,4	79,7	10,0	54,1	56,1	11,2	18,2	19,8	17,4	18,9	21,1	17,4	18,9	21,1
Illes Balears	71,4	69,3	69,2	6,4	42,0	41,9	8,7	13,9	14,3	7,4	7,9	10,4	7,4	7,9	10,4

(1) Alumnat que obté el títol en les modalitats presencial, a distància i en proves lliures

(2) Alumnat graduat en cicles formatius de grau mitjà de FP i d'Arts Plàstiques i Disseny, FPI i EE Esportiva de grau mitjà

(3) Alumnat graduat en cicles formatius de grau superior de FP i d'Arts Plàstiques i Disseny, EE Esportiva de grau superior, FPI i Arts Aplicades i Oficis Artístics

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Entre 2001 i 2011, el percentatge de població que tenia entre vint i vint-i-quatre anys amb estudis secundaris de segona etapa va augmentar cinc punts a les Balears i en va disminuir 3,3 a tot l'Estat. Tot i això, les Balears tenen un percentatge inferior a l'estatal: només el 55,4% tenen aquest nivell d'estudis, sis punts menys que al conjunt de l'Estat. El nivell formatiu de la població jove és baix: si el comparem amb el d'altres comunitats autònomes, és el segon més baix de tot l'Estat, després del de Ceuta. Els homes són els qui tenen aquesta mancança molt més acusada, ja que només un 47,4% tenen estudis secundaris de segona etapa (vuit punts superior a la taxa de 2001) (vegeu el quadre 12).

QUADRE 12. NIVELL DE FORMACIÓ DE LA POBLACIÓ JOVE: PERCENTATGE DE POBLACIÓ DE 20-24 ANYS QUE HA ASSOLIT ALMENYS EL NIVELL D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA DE SEGONA ETAPA

	TOTAL			HOMES			DONES		
	2001	2006	2011	2001	2006	2011	2001	2006	2011
Estatal	65,0	61,6	61,7	58,8	54,6	54,5	71,4	69,0	69,2
Illes Balears	50,7	51,0	55,4	39,5	41,7	47,4	62,1	60,6	63,6

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

En sentit invers, el percentatge dels joves que tenen entre divuit i vint-i-quatre anys que no han superat els estudis de secundària de segona etapa continua sent alt, però entre 2001 i 2011 s'ha reduït deu punts; després d'haver ocupat el primer i segon lloc de l'estadística estatal, l'any 2011 les Balears ocuparen el sisè lloc. La taxa masculina continua sent més alta que la femenina, però ha passat del 51,3% de 2001 a un 34,1% (vegeu el quadre 13).

QUADRE 13. ABANDONAMENT EDUCATIU PREMATUR. POBLACIÓ DE 18 A 24 ANYS QUE NO HA ASSOLIT EL NIVELL D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA DE SEGONA ETAPA I NO SEGUEIX CAP TIPUS DE FORMACIÓ

	TOTAL			HOMES			DONES		
	2001	2006	2011	2001	2006	2011	2001	2006	2011
Estatal	29,7	30,5	26,5	36,0	36,7	31,0	23,1	24,0	21,9
Illes Balears	40,7	36,5	30,7	51,3	44,0	34,1	29,8	28,3	27,1

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

EL RECURSOS DESTINATS A L'EDUCACIÓ NO UNIVERSITÀRIA

Les mesures adoptades el 2012 en general en matèria de personal a les administracions públiques han afectat el personal docent en el sector educatiu (CES 2013, 464). El curs 2012-13 la plantilla de professorat a les Balears s'ha reduït en 804 professors, 617 dels quals eren personal contractat a centres públics de secundària i 138 eren mestres d'educació infantil. La reducció d'un 4,93% en relació amb el curs anterior (3,72% de secundària) supera la mitjana de la reducció estatal, que és d'un 3,6% (vegeu el quadre 14).

QUADRE 14. PROFESSORAT EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL PER TITULARITAT DEL CENTRE I TIPUS DE CENTRE

	Total	Centres d'educació infantil	Centres d'educació primària	Centres d'educació primària i ESO	Centres d'ESO i/o batxillerat i/o FP	Centres d'educació primària, ESO i batxillerat/ FP	Centres específics d'educació especial	Actuacions PQPI
Curs 2011-12								
Total centres	16.240	1.032	5.350	2.303	5.705	1.640	153	57
Centres públics	11.467	703	5.160	0	5.562	0	20	22
Centres privats	4.773	329	190	2.303	143	1.640	133	35
Curs 2012-13								
Total centres	15.439	894	5.335	2.268	5.100	1.644	145	53
Centres públics	10.772	635	5.150	0	4.945	0	20	22
Centres privats	4.667	259	185	2.268	155	1.644	125	31

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

A més de la reducció de la plantilla, altres mesures previstes que sumen més limitacions als recursos humans del sistema educatiu són, per una banda, l'augment de les hores lectives del personal docent (s'estableix un mínim de vint-i-cinc en educació infantil i primària, i de vint en la resta d'ensenyaments) i, per l'altra, la determinació que les baixes inferiors a deu dies lectius hauran de ser ateses amb els recursos del centre (CES 2013, 464).

El nombre d'alumnes per unitat/grup sol ser superior a les Balears que al conjunt de l'Estat, excepte en els cicles formatius de grau superior. Pel que fa a la variació entre 2001 i 2011, aquest darrer curs, es comptabilitzen dos alumnes més per unitat/grup en els nivells d'infantil, primària i batxillerat. Una mesura que pot afectar les ràtios és l'augment d'un 20% del nombre màxim d'alumnes per classe que preveu la LOE (25%, a primària i 30%, a secundària) (CES 2013, 464) (vegeu el quadre 15).

QUADRE 15. NOMBRE MITJÀ D'ALUMNES PER UNITAT/GRUP, PER ENSENYAMENT I TITULARITAT (1)

	Educació infantil, segon cicle (2)	Educació primària (3)	"Educació especial	Centres d'educació primària i ESO	Centres d'ESO i/o batxillerat i/o FP	Centres d'educació primària, ESO i batxillerat/ FP	Centres específics d'educació especial	Actuacions PQPI
Curs 2010-11								
Estat	22,0	21,5	5,2	24,5	26,0	20,5	21,3	14,7
Balears	22,5	21,7	4,8	24,7	28,2	15,2	17,2	9,6
Curs 2001-02								
Estat	19,1	21,2	5,5	24,2	25,7	20,5	20,2	13,7
Balears	20,3	23,1	4,7	24,3	26,0	17,0	16,7	12,4

(1) En centres autoritzats per l'Administració educativa

(2) Unitats amb alumnat d'educació infantil de segon cicle i mixtos d'ambdós cicles

- (3) Unitats amb alumnat d'educació infantil i primària. També inclou unitats de primària amb alumnat de primer cicle d'ESO
 (4) Inclou unitats de centres específics i aules d'educació especial en centres ordinaris
 (5) Règim ordinari
 (6) Règim ordinari i règim d'adults/nocturn
 (7) Inclou alumnat i unitats d'aquests programes en centres i actuacions

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Entre 2001 i 2010, el percentatge del PIB destinat a educació va incrementar un 1,85%. Si bé la major part del pressupost d'educació és destinat a l'educació no universitària i el curs 2011-2012 s'hi dedicaren 775 milions d'euros, no podem obviar la població escolar atesa (en els ensenyaments de règim general i especial), l'increment que hi ha hagut en aquest període de temps, les necessitats derivades de la diversitat dels alumnes (i de les famílies) i la conseqüent atenció a les necessitats educatives específiques (vegeu els quadres 16 i 17).

QUADRE 16. ESTADÍSTICA DE LA DESPESA PÚBLICA EN EDUCACIÓ. ILLES BALEARS

(milers d'euros)	TOTAL	
	Curs 2001-02	Curs 2011-12
TOTAL	457.561,0	868.313,0
EDUCACIÓ NO UNIVERSITÀRIA	396.606,0	775.802,0
Educació infantil i primària	180.219,0	332.890,0
Educació secundària i FP	170.494,0	321.714,0
Ensenyaments de règim especial	10.771,0	21.306,0
Educació especial	8.222,0	48.570,0
Educació d'adults	1.707,0	13.573,0
Educació a l'exterior	0,0	0,0
Serveis complementaris	6.226,0	11.478,0
- Menjador i residència	1.670,0	859,0
- Transport	4.556,0	9.955,0
- Sense distribuir		664,0
Educació compensatòria	438,0	0,0
Activitats extraescolars i annexes	258,0	1.743,0
Formació i perfeccionament del professorat	5.325,0	4.658,0
Investigació educativa	313,0	1.736,0
Administració general	12.633,0	18.134,0

Font: Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats

D'aquest pressupost, la quantitat destinada a les beques per a l'alumnat de secundària postobligatòria és inferior a la mitjana estatal. Les partides econòmiques de les Balears són equiparables a les d'altres comunitats autònomes, però el nombre de beneficiaris és més baix. El curs 2010-11 reberen

aquest ajut econòmic un 12% de l'alumnat (31,1% estatal): un 10% de l'alumnat de batxillerat i un 14,3% del de Formació Professional. Malgrat sigui un percentatge baix, ha augmentat respecte del curs 2001-02, quan solament era becat un 4,6% de l'alumnat (vegeu el quadre 18).

QUADRE 17. EVOLUCIÓ DE LA DESPESA PÚBLICA EN EDUCACIÓ EN RELACIÓ AMB EL PIB

any	%
2010	8,57
2009	8,64
2008	7,77
2007	7,24
2006	7,29
2005	7,06
2004	7,09
2003	7,02
2002	6,92
2001	6,72

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de dades del Ministeri d'Educació i Ciència (MEC)

QUADRE 18. PERCENTATGE D'ALUMNAT BECAT I IMPORT MITJÀ PER BECARI A BATXILLERAT I FORMACIÓ PROFESSIONAL

	TOTAL		BATXILLERAT		FORMACIÓ PROFESSIONAL (1)	
	% Alumnes becaris	Import mitjà becarí (euros)	% Alumnes becaris	Import mitjà becarí (euros)	% Alumnes becaris	Import mitjà becarí (euros)
Curs 2001-02						
Estat	16,9	689,6	14,8	579,6	20,1	809,2
Illes Balears	4,6	586,1	4,7	506,6	4,4	738,6
Curs 2008-09						
Estat	26,6	1.185,7	26,1	1.075,6	27,1	1.313,1
Illes Balears	10,0	1.195,8	9,6	1.086,3	10,6	1.340,2
Curs 2009-10						
Estat	30,6	1.196,2	30,6	1.099,7	30,6	1.305,7
Illes Balears	12,6	1.188,8	11,3	1.042,0	14,3	1.341,0
Curs 2010-11						
Estat	31,1	1.330,9	31,4	1.218,1	30,7	1.456,3
Illes Balears	12,0	1.368,8	10,0	1.257,9	14,3	1.461,9

(1) Inclou cicles formatius de FP i Arts Plàstiques i Disseny

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

La inversió en equips informàtics és més elevada a les Balears que la mitjana estatal, si ens regim pel nombre d'ordinadors disponibles i l'augment de l'accessibilitat entre els anys 2002 i 2011. El curs 2010-11 hi havia un ordinador destinat a tasques d'ensenyament i un altre per a la docència per cada tres alumnes. El nombre mitjà d'ordinadors per unitat/grup és de set i el nombre de professors per ordinador és de 3,6. Els centres públics de primària són els que estan més ben equipats (vegeu els quadres 19 i 20).

QUADRE 19. DISTRIBUCIÓ DE L'EQUIPAMENT INFORMÀTIC PER ALUMNAT, UNITATS I PROFESSORAT

	TOTAL		BATXILLERAT		FORMACIÓ PROFESSIONAL (1)	
	TOTAL 2002-03	TOTAL 2010-11	TOTAL	Centres d'educació primària	Centres d'educació secundària i FP	CENTRES PRIVATS
Nombre mitjà d'alumnes per ordinador, tasques i ensenyament/aprenentatge						
Estat	13,4	3,5	3,0	2,9	3,2	5,2
Illes Balears	16,2	2,9	2,6	1,8	4,4	3,6
Nombre mitjà d'alumnes per ordinador destinat preferentment a la docència amb alumnes						
Estat	15,7	4,1	3,6	3,3	3,9	6,2
Illes Balears	19,6	3,2	2,9	1,9	5,6	4,0
Nombre mitjà d'ordinadors per unitat/grup						
Estat	1,4	5,4	6,0	6,0	6,0	4,0
Illes Balears	1,2	7,1	7,5	11,1	4,0	6,3
Nombre mitjà de professors per ordinador						
Estat	8,6	2,5	2,3	2,7	2,0	3,2
Illes Balears	9,4	3,6	3,4	4,5	2,9	3,9

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

QUADRE 20. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DELS ORDINADORS PER UBICACIÓ

	TOTAL CURS 2010-11	Aules d'informàtica	Aules de classe	Dependències d'administració i de gestió del centre	Altres dependències	Sense especificar
CENTRES PÚBLICS PRIMÀRIA						
Estat	100,0	20,3	52,9	5,6	12,3	8,8
Illes Balears	100,0	12,1	75,2	3,1	2,9	6,6
CENTRES PÚBLICS EDUCACIÓ SECUNDÀRIA I FP						
Estat	100,0	30,5	34,2	7,0	18,4	10,0
Illes Balears	100,0	37,2	30,1	8,3	13,6	10,8
CENTRES PRIVATS						
Estat	100,0	37,7	34,9	8,6	12,4	6,4
Illes Balears	100,0	24,5	57,1	4,7	4,3	9,4

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

La comunitat autònoma de les Illes Balears destina, juntament amb el País Basc i la Comunitat Foral de Navarra, el percentatge de despesa educativa més elevat als concerts: els percentatges són d'un 18,2%, 23,3% i 18,5%, respectivament (MECD 2012, 40). El curs 2011-12, el nombre de centres privats que oferien ensenyament d'infantil (153), de primària (101) i ESO (91) són un bon indicador de la presència de l'ensenyament privat concertat a les Balears. Els centres que impartien ESO representava el 57,6% del total (vegeu el quadre 21).

QUADRE 21. NOMBRE DE CENTRES QUE IMPARTEIXEN CADA ENSENYAMENT, PER TITULARITAT

		total	públics	privats
Educació infantil	2001-02	312	203	109
	2011-12	451	298	153
Educació primària	2001-02	284	192	92
	2011-12	312	211	101
Educació especial (1)	2001-02	18	11	7
	2011-12	36	26	10
ESO	2001-02	157	70	87
	2011-12	158	67	91
Batxillerat	2001-02	78	58	20
	2011-12	92	68	24
CFGM	2001-02	42	33	9
	2011-12	75	65	10
CFGS	2001-02	33	30	3
	2011-12	52	48	4
PQPI (PGS)	2001-02	31	29	2
	2011-12	84	65	19

(1) Centres específics d'educació especial i unitats substitutòries en centres ordinaris

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

La separació a Mallorca entre una xarxa de centres concertats i una altra de centres públics (March, Pascual 2006), amb una elevada proporció en aquests darrers d'alumnat estranger, fa necessari que hi hagi una intervenció en els processos d'admissió als centres mantinguts amb fons públics, en els quals cal garantir la gratuïtat, accessibilitat i la no segregació (Marchesi 2006; Orte et al. 2009).

CONCLUSIONS

Al marge d'un canvi en les tendències que assenjala una lleu recuperació de la continuïtat dels estudis postobligatoris per a una proporció de joves més elevada, tant a les Balears com a tot l'Estat, la situació respecte dels objectius i nivells de referència establerts per la Unió Europea encara és

enfora d'assolir-los. Les recomanacions que estableix el Marc Estratègic d'Educació i Formació (2020) focalitzen l'atenció prioritàriament en la reducció de la taxa elevada d'abandonament escolar primerenc, l'increment del nombre de joves que completen estudis postobligatoris, la reducció de la proporció d'escolars amb rendiments baixos en les àrees instrumentals bàsiques, i l'ampliació de l'escolarització en el primer cicle d'educació infantil.

Assolir el nivell de secundària postobligatòria és valorat com una condició necessària per a la mobilitat social, ja que sense ella, augmenten les possibilitats de descens social dels fills i de permanència de l'herència de classe (CECS 2012, 165). Com afirma l'informe publicat pel Centro de Estudios del Cambio Social (CECS 2012, 169), «és evident que queda molt per millorar en el terreny de la igualtat d'oportunitats educatives i en la reducció de la influència dels orígens de classe en les destinacions».

La reducció dels recursos humans en els nivells de secundària i infantil (els dos nivells que la UE destaca més en les seves recomanacions) és un aspecte que demanda atenció. A més, en un context social de mancances, el sistema educatiu necessita no solament prevenir els efectes que a mitjan i llarg termini podrien tenir les restriccions pressupostàries (la reducció dels recursos necessaris per atendre amb qualitat les necessitats educatives generals i específiques, l'empitjorament del clima laboral i de la convivència en els centres, etc.), sinó també atendre les necessitats de les famílies i dels individus en situació de més vulnerabilitat (CES 2010). Si aquests requeriments del sistema educatiu (espanyol i de les Balears) no són atesos, els processos democràtics de mobilitat social, que durant anys han estat el repte de les polítiques d'igualtat d'oportunitats, podrien retrocedir i fer el trànsit cap a un model educatiu elitista i no inclusiu.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

CECS: Centro de Estudios del Cambio Social (2012). «Educación y movilidad social en España». *Informe España 2012: una interpretación de su realidad social*. Madrid: Fundación Encuentro, pàg. 117-163.

Consejo Económico y Social de España (2013). «Calidad de vida y protección social». *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral de España 2012*. Madrid.

Consejo Económico y Social de España (2012). «Calidad de vida y protección social». *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral de España 2011*. Madrid.

Consejo Económico y Social de España (2010). «Calidad de vida y protección social». *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral de España 2009*. Madrid.

Consell Escolar de les Illes Balears (2010). *L'Informe del sistema educatiu de les Illes Balears 2008/09*.

March, M.; Pascual, B. (2006). «Els models d'escolarització a Mallorca: les relacions entre l'escola pública i l'escola privada». *Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2006*. Palma: Fundació Guillem Cifre, pàg. 176-198.

Marchesi, A. (2006). «El fracàs escolar». *Informe econòmic i social de les Illes Balears 2005*. Palma: Obra Social i Cultural Sa Nostra, pàg. 406-411.

MECD (2013). *Las cifras de la educación en España. Curso 2010-2011. Edición 2013*. Madrid: Instituto Nacional de Evaluación Educativa.

MECD (2013). *Datos y cifras. Curso escolar 2012-13*. Madrid: Secretaría General Técnica, Subdirección General de Estadística y Estudios.

MECD (2012). *Sistema estatal de indicadores de la educación. Edición 2012*. Instituto Nacional de Evaluación Educativa.

Orte, C.; Ballester, Ll.; Pascual, B.; Oliver, J. L. (2009). «Eficàcia del sistema educatiu a les Illes Balears 2000-2008: fortaleces, debilitats i propostes de millora». *Dictamen 7/2009 del Consell Econòmic i Social sobre l'eficàcia del sistema educatiu a les Illes Balears*. Palma: Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, pàg. 35-182.

Pascual, B.; Ballester, Ll. (2012). «El sistema escolar a les Illes Balears en xifres. Any 2012». *Anuari de l'Educació de les Illes Balears*. Palma: Fundació Guillem Cifre de Colònia.